

A Családi Kapcsolatok Teszt (FRT) magyar változatának elkészítése és pszichometriai jellemzői

Karlócai Zsófia^{1,2,7*} , Jersele Adél^{2,4}, Szabó Brigitta^{2,3,6} és Miklósi Mónika^{2,5,6}

¹ Uppsala University, Department of Medical Sciences, Psychiatry, Svédország

² Eötvös Loránd Tudományegyetem, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest, Magyarország

³ Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest, Magyarország

⁴ Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat III. Kerületi Tagintézménye, Budapest, Magyarország

⁵ Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet, Mentálhigiéniai Központ, Budapest, Magyarország

⁶ Semmelweis Egyetem, Klinikai Pszichológiai Tanszék, Budapest, Magyarország

⁷ Department of Psychiatry & Psychotherapy, Tübingen Center for Mental Health, University of Tübingen, Tübingen, Németország

EREDETI KÖZLEMÉNY

Beérkezett: 2022. augusztus 3. – Elfogadva: 2023. december 11.

Megjelent az interneten: 2024. október 1.

© 2023 A szerző(k)

Háttér és célkitűzések: A családi kapcsolatok minősége kiemelt jelentőségű a gyermek fejlődése, mentális egészsége szempontjából. Angolszász nyelvterületen számos kérdőív áll rendelkezésünkre a témában. Egyikük a Családi Kapcsolatok Teszt (Family Relations Test, FRT), mely az anyához és apához fűződő kapcsolat minőségét vizsgálja a gyermek perspektívájából. Kutatásunk célja az FRT magyar nyelvű változatának elkészítése és faktoriális validitásának elemzése volt. Emellett vizsgáltuk a gyermek szüleihez fűződő kapcsolatának összefüggését az internalizáló és externalizáló tünetekkel, a proszociális viselkedéssel, valamint az életminőséggel. *Módszer:* Kutatásunkat nem-klinikai mintán végeztük, 10 és 18 év közötti fiatalok adatait elemeztük ($N = 217$) megerősítő, majd feltáró faktorelemzéssel. A papíralapú vagy online kérdőívcsomag az FRT mellett egy rövid demográfiai kérdőívet, a Gyermek Életminőség Skálát (ILK) és a

* Levelező szerző. E-mail: zsofia.karlocai@uni-tuebingen.de

Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ) tartalmazta. *Eredmények:* A megerősítő faktorelemzés szerint adataink nem illeszkedtek az eredeti, hatfaktoros, illetve a további kutatásokban javasolt kétfaktoros modellekre. A feltáró faktorelemzéssel négy faktort azonosítottunk (sajátértékek 1,43–6,68), amelyek együttesen a variancia 45,61%-át magyarázták (affektusok, elismerés, hasonló gondolkodás, korlátozás/autoritás). Az életminőség összefüggést mutatott az anyai és apai elismeréssel, a hasonló gondolkodással és a korlátozás/autoritással (rendre, $F[4,175] = 14,01$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,24$, $F[4,166] = 17,14$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,29$), míg az externalizáló tünetek az anyai elismeréssel, az anyai és apai korlátozással/autoritással és apához hasonló gondolkodással (rendre, $F[4,137] = 6,10$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,15$, $F(4,133) = 8,69$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,21$), az internalizáló tünetek az anyai és apai elismeréssel és az apai korlátozással voltak kapcsolatban (rendre, $F[4,137] = 5,768$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,144$, $F[4,133] = 7,921$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,19$). *Diskusszió:* A Családi Kapcsolatok Teszt magyar változata vizsgálatunk alapján megbízható és érvényes mérőeszköz a családi kapcsolatok mérésére a gyermek perspektívájából.

KULCSSZAVAK

Családi Kapcsolatok Teszt (FRT), faktoranalízis, pszichopatológia, életminőség, proszociális viselkedés

BEVEZETÉS

A családi kapcsolatoknak kiemelt jelentőségük van a gyermekek érzelmi, szociális, kognitív fejlődésében, mentális egészségében (Mathijssen, Koot, Verhulst, De Bruyn és Oud, 1998; Delsing, Oud és De Bruyn, 2005; Lansford, Laird, Pettit, Bates és Dodge, 2014; Edwards és Hans, 2015; Franz és McKinney, 2018; Rose, Roman, Mwaba és Ismail, 2018). A szülői viselkedés és a gyermek internalizáló, illetve externalizáló tünetei közötti összefüggést számos vizsgálat alátámasztja (Mathijssen és mtsai, 1998; Lansford és mtsai, 2014; Franz és McKinney, 2018). A szülő-gyermek kapcsolat minősége rizikófaktor az internalizáló problémák kialakulásában (Edwards és Hans, 2015). Rose és munkatársai tanulmánya alapján (2018) a szülői melegség és válaszkészség negatívan korrelál a gyermek internalizáló tüneteinek súlyosságával. Ugyanakkor a gyermeki externalizáló tünetek súlyosságára az anyai elismerés és bizalom hiánya hat (Mathijssen és mtsai, 1998). A szülői támogatás fontos tényező a proszociális viselkedés kialakulásában, mely protektív faktorként működik az érzelmi labilitás és az agresszív viselkedés kialakulásával szemben (Llorca, Richaud és Malonda, 2017), továbbá a szülői támogatás pozitívan hat a gyermek pszichológiai jóllétének fenntartására (Steinberg, 2001). Meglepő módon az anyához és az apához fűződő kapcsolat specifikus szerepét kevés tanulmány vizsgálta. Lansford és munkatársai (2014) szerint az anyai és apai kontrolláló viselkedés egyformán hat a gyermekekre, a fiú és lány gyermekek esetében is internalizáló problémákkal áll összefüggésben, míg az externalizáló tünettől való együttjárást csak a lány gyermekeknél találták.

A szülővel való kapcsolat vizsgálata és lehetséges korrelátumainak feltérképezése fontos feladat a pszichológusok számára. Ez a folyamat történhet a szülő-gyermek interakciójának megfigyelésén, valamint a szülőktől származó információkon keresztül, ugyanolyan fontos azonban a gyermek perspektívájának megismerése is. A gyermek nézőpontjának figyelembevétele elengedhetetlen a klinikai munkában, például szülői és családterápiás intervenciók tervezésénél, vagy az igazságügyi szakértői vizsgálatok esetében (Zumbach, Lübbenhüsen, Volbert és Wetzels, 2020).

A hazai szakemberek számára kevesebb számú kérdőív érhető el a témában (Magyar Igazságügyi Szakmai Kamara, 2020), angol és német nyelvterületeken azonban számos eszközt (strukturált és félig strukturált interjúkat, kérdőíves és projektív módszereket) fejlesztettek és

alkalmaznak a gyermek perspektívájának megismerésére. Például a Strukturiertes Interview zur Erfassung der Kind-Eltern-Interaktion (SKEI – Strukturált interjú a gyermek-szülő interakció felmérésére) egy strukturált interjú, amely a gyermek elsődleges gondozóival kapcsolatos érzelmeinek minőségét és intenzitását vizsgálja (Skatsche, Buchegger, Schuler és Papousek, 2013). A Bindungsinterview für die Späte Kindheit (BISK – Kötődési interjú késői gyermekkorra) egy félig strukturált interjú, amely a gyermek kötődési mintázatát tárja fel (Zimmermann és Scheuerer-Engelsch, 2003). Kérdőív típusú mérőeszköz a 8–16 éves gyermekek körében alkalmazható Erziehungsstil-Inventar (ESI – Nevelésmódszertár), amely a szülői nevelési stílust vizsgálja a gyermek szemszögéből (Krohne és Pulsack, 1995), és a 7 év feletti gyermekek és felnőttek családi identifikációs mintázatának feltérképezésére szolgáló Familien-Identifikations-Test (FIT – Családi Azonosítási Teszt) (Remschmidt és Matthejat, 1999). A kérdőíves módszerek közé tartozik továbbá az Elternbildfragebogen für Kinder und Jugendliche (EBF-KJ – Szülőképfelkérdőív gyermekek és serdülők számára), amely a szülő-gyermek kapcsolat minőségét vizsgálja a 10–20 éves fiatalok perspektívájából (Titze és mtsai, 2010), valamint a Family Relation Test (FRT – Családi Kapcsolatok Teszt), amely szintén a gyermek nézőpontjából ad rálátást a szülőkkel való kapcsolat minőségére (Oud és Welzen, 1989; Fitriana, 2011; Skoczen, Ciecuch, Oud és Welzen, 2015; Schürmann, 2018). A 4–8 éves gyermekek szülei felé mutatott érzelmi viszonyulását méri a Sorge- und Umgangsrechtliche Testbatterie (SURT – Gondozási és kapcsolattartási jogi tesztbatteria) tesztcsomag, amely három önállóan is alkalmazható altesztből áll: egy projektív (Projektiver Familien-Szenen-Test, PFST – Projektív Családi Jelenetek Teszt), egy félprojektív (Semi-Projektive Entscheidungsfragen, SPEF – Szemiprojektív döntési kérdések) és egy nem projektív (Eltern-Wahrnehmungsunterschiede, EWU – Szülői észleléskülönbségek) eljárásból (Hommers, 2009). A személyek családon belüli kapcsolatainak szorosságát és a család hierarchikus kapcsolati struktúráját feltáró projektív technika a Familiensystemtest (FAST – Családi Rendszerek Teszt) (Gehring, 1998), amelynek Családstruktúra Teszt néven megtörtént a hazai adaptációja (Gehring, 2010), Strachan, Lund és Garcia 2010-ben megalkotta a Structured Child Assessment of Relationships in Families (SCARF – Strukturált kérdőív a gyermek családi kapcsolatainak felmérésére) kérdőívet, amely a gyermekek szemszögéből tárja fel a családi kapcsolatokat, és családjogi perek során is alkalmazzák.

Magyarul is hozzáférhető a Kovács és munkatársai által 2021-ben adaptált Family Relations Questionnaire (FRQ – Családi Kapcsolatok Teszt, Chen és mtsai, 2015), mely a szülő-gyermek kapcsolat minőségét vizsgálja. Az FRQ külön 5 dimenzióra épül, és külön vizsgálja az anyához és apához fűződő kapcsolat minőségét. A kérdőívet alkotó skálák a dominancia (dominance), mely a szülői autoritást méri, a szabadság (freedom release), mely a döntéshozásban való szabadságot vizsgálja. Továbbá a bántalmazás (abuse) skála a fizikai és érzelmi bántalmazást, valamint a szülői kritikát méri, a bátorítás skála (encouragement), mely a szülő által biztosított harmonikus/békés családi környezetre és érzelmi szükségletekre irányuló itemeket foglal magába. Végül az általános kötődés (general attachment) skála a gyermek családtagok felé irányuló érzelmi függőségét vizsgálja (Chen és mtsai, 2015). Az FRQ retrospektív módon, 16 éves kortól vizsgálja a szülő-gyermek kapcsolat jellemzőit. Eredeti verzióját kínai mintán alkották meg, és alkalmazása kevésbé elterjedt európai mintán. Első európai validitási vizsgálata magyar mintán történt. Kiemelendő, hogy a Szülői Bánásmód Kérdőívvel (PBI) vizsgált FRQ konvergens validitása remek pszichometriai mutatókkal rendelkezik (a legerősebb összefüggést a PBI anyai túlvédés és FRQ anyai szabadság mutat; $r = -0,82, p < 0,01$), továbbá az FRQ két különböző kultúrában (kínai és magyar populáción) is valid mérőeszköznek bizonyult, így jelentőséggel bírhat annak univerzális használata (Kovács és mtsai, 2021).

A Family Relations Test (FRT – Családi Kapcsolatok Teszt)

Angolszász nyelvterületen ismert a Family Relations Test (FRT) elnevezésű szemiprojektív mérőeszköz, mely [Anthony és Bene \(1957\)](#) nevéhez fűződik, mely a családi kapcsolatok vizsgálatára alkalmas a gyermek szemszögéből. 5–15 év közötti gyermekekre lett kifejlesztve, felvétele 20–25 percet igényel. A gyermekek 21 különböző méretű, életkorú és kinézetű emberrajz közül választhatják ki a családtagjaikhoz leginkább hasonlító alakokat, amelyek egy-egy, a tetején nyílással rendelkező kartondobozra kerülnek. Külön kártyákon állítások láthatók, melyek között pozitív („Ő nagyon jószívű”) és negatív („Nem szeretem őt”) állítások egyaránt megtalálhatók, valamint vonatkozhatnak a gyermek érzelmi viszonyulására családtagjai felé („kimenő” válaszok, pl. „Szeretem megölelni őt”) vagy arra, hogyan éli meg a gyermek, ahogyan a családtagok öhozá viszonyulnak („bejövő” válaszok, „Szeret megölelni engem”). A kártyákat a vizsgálatvezető olvassa fel egyenként, majd átnyújtja azokat a gyermeknek, aki abba a dobozba helyezi a kártyát, amelyen az állításnak leginkább megfeleltethető családtagot szimbolizáló figura áll. Egy ballonkabátos, a hátát mutató figurához (Mr. Senki) kerülhetnek azok az állítások, amelyek egyik családtagra sem vonatkoznak. A tesztnek két változata van, egyik az 5–7 év közötti, a másik a 8 év feletti gyerek életkori sajátosságaihoz illeszkedik. A különbség a kártyák számában és tartalmában mutatkozik meg. Az idősebb korosztály esetében 86 kártya áll a rendelkezésre, melyből 68 általánosabb jellegű állításokat tartalmaz (lásd korábbi példák), a maradék 18 a szülői túlzásokra („Nagyon elkényezteteti a családot”) és a túlvédő anyai magatartásra („Anya aggódik, hogy valaki a családból megbetegszik”) vonatkozik. A fiatalabb korú gyerekeknél 40 kártya használható. Figyelembe véve, hogy ez a korosztály még kevésbé észleli az egyes érzelmek intenzitásbeli különbségeit (például, ellenszenv-gyűlölet, kedvelés-szeretet), emiatt az állítások kevésbé differenciáltak. A fiatalabb gyerekeknél a kérdések úgy vannak megfogalmazva, hogy a gyermekekre egyes szám harmadik személyben hivatkoznak (a példákban „N” a gyermek neve). Pl. „N. szeret engem. Kit szeret N?”, „En gyakran mosolygok N-re. Ki mosolyog gyakran N-re?” Az értékelés során a vizsgálatvezető feljegyzi a figuráknál megjelenő kártyákat, és kiszámolja a következő mutatókat: (1) Az egyes családtagok pszichológiai jelentősége: az egyes figurákra adott kártyák száma összesen; (2) Egocentrikus válaszok: saját magát reprezentáló figurára adott válaszok mennyisége és minősége; (3) Ambivalencia: az egyes figurákra adott pozitív és negatív válaszok mennyisége nem haladja meg a teljes válaszsám kétharmadát; (4) A „kimenő” és „bejövő” válaszok összesítése; (5) Védekező mechanizmusok feltárása: a kártyák elosztásából azonosíthatók, például tagadásra utalhat, ha túl sok kártya van Mr. Senki dobozában; (6) Gátoltság/gátolatlanság: a gyermek elkerüli a konfliktus kifejezését azáltal, hogy például egy kártyát több személynek ad, így tompítva annak jelentőségét/hatását.

A teszt előnye, hogy a hagyományos papír-ceruza jelleg helyett – mely inkább az iskolai feladatok légkörét idézi, mintsem az otthoni helyzetet – a tárgyakkal való manipuláció során a gyerekek szinte „eljátsszák” az adott szituációkat, mely felvételi mód illeszkedik életkori sajátosságaikhoz. A valóságban „megjelenő” figurák projektív jellegének köszönhetően az érzelmek könnyebben mozgósíthatók, a játékoságból adódóan az érdeklődés tovább marad fenn. Az állítások „nyom nélküli eltűnése” a kartondobozban hozzájárul ahhoz, hogy a negatívabb érzelmek büntudat nélkül kifejeződhessenek. További előny, hogy míg a papír-ceruza tesztek megbízhatóan 10–11 éves kortól alkalmazhatók, e mérőeszköz projektív jellegéből adódóan a kisebb korosztályt is eléri. Ugyanakkor az eredmények kiértékelése és értelmezése időigényes, valamint a mérőeszköz nem rendelkezik standardizált pontszámmal, illetve a kérdések

megfogalmazása is problémás (Strachan és mtsai, 2010). A teszt pszichometriai mutatói sem megfelelőek (Parkin, 2001), ezekre a hiányosságokra több szerző is felhívja a figyelmet (Strachan és mtsai, 2010; Valerio és Beck, 2017).

Oud and Welzen (1989) Anthony és Bene tesztjéből indultak ki, és megalkották az FRT új, megbízható és érvényes változatát holland nyelven (Nijmegen Family Relations Test; NFRT). A projektív jelleget teljesen elhagyták, a válaszok kizárólag a szülőkre vonatkoztathatók, megfelelő elméleti modell segítségével az állításokat módosították, és létrehoztak egy kérdőívet, melyben megőrizték az eredeti szemléletből azt, hogy a gyermek perspektíváját vizsgálja. A kérdőívet 9–12 éves kor között alkalmazták. A kérdőívet hat skála alkotja, amelyek a családi kapcsolatokon belüli kontrollt (restrictiveness – korlátozás, justice – igazságosság) és támogatást (affection – affektusok, vulnerability – sérülékenység, recognition – elismerés, trust – bizalom) járják körül a gyermek szemszögéből. A korlátozás és az affektusok skála alapja Helm Stierlin pszichoanalitikus kötődésmélete (Stierlin, 1978), amely a szülő-gyermek kötődést az ösztönén-én-felettes én szintjén elemzi. Az affektusok skála az ösztönén (vagy affektus) kötődéshez kapcsolható, ahol Stierlin szerint a gyermek és a szülő közötti interakció a gondoskodásról, testi kontaktustól, biztonságról, határtalanságról szól. A skála ehhez kapcsolódóan azt méri, hogy a gyermek mennyire érzi magához közel szüleit, milyen érzelmeket kap tőlük („Szeretem, ha megpuszil engem”). A korlátozás skála a felettes én (vagy lojalitás) szintjén történő kötődéshez kapcsolódik, ami a gyermek saját egyéniségének, életútjának kialakításában való korlátozásban nyilvánul meg. A gyermekben büntudatérzés jelenik meg, ha mást szeretne csinálni, mint amit a szülei elvárnak tőle, a lojalitás miatt lemond az individuációról. Ez a skála tehát azt járja körbe, hogy a gyermek mennyire tapasztalja azt a szülei részéről, hogy korlátozzák őt („Mindig megmondja, mit csináljak”). A további négy skála megalkotásában a szerzők a kontextuális családterápiás irányzat megalkotójának lojalitáselméletére (Böszörményi-Nagy és Spark, 1984) támaszkodtak, melynek lényege, hogy a gyermek alapvető jogosultsága az, hogy a szülei gondoskodjanak róla. A gyermek a gondoskodás által elkötelezett lesz szülei felé, a tőlük kapott gondoskodást pedig majd saját gyermekeinek fogja továbbadni, így jön létre egy transzgenerációs folyamat, mely egyensúlyozik jogok és kötelezettségek között, valamint formálja a családok pszichológiai jellemzőit. A lojalitás tehát úgy jön létre, ha a gyermek azt éli meg, hogy a szülő szereti és értékesnek tartja őt (bizalom skála – „Szeretek vele játszani”, elismerés skála – „Büszke rám”), valamint ha az „adok-kapok” egyensúlya megvan a családban (igazságosság skála – „Ha megígérek neki valamit, akkor meg is teszem”). Az utolsó, sérülékenység skála Böszörményi-Nagy negatív jogosultság fogalmához kapcsolódik. Negatív jogosultságról akkor beszélhetünk, amikor a gyermek nem kapja meg a szülei felől azt a gondoskodást, ami járt volna neki, ezért a későbbi kapcsolataiban próbálja meg pótolni ezeket a hiányokat. A sérülékenység skála ehhez kapcsolódóan azt méri, hogy a gyermek mennyire látja szüleit gyámoltalannak, segítségre szorulóknak („Ha vigasztalom, felvidul”, „Szeretném megoldani a problémáit”).

A NFRT-t több nyelvre is lefordították. Fitriana (2011) megalkotta a Bandung Family Relations Test (BFRT – Bandung Családi Kapcsolatok Teszt) nevű mérőeszközt, azaz a kérdőív indonéz változatát. Elemzése során a holland változathoz hasonlóan két átfogó dimenziót állapított meg, ezek a kontroll (korlátozás és igazságosság) és a támogatás (érzelmek, sérülékenység, elismerés és bizalom).

2015-ben Skoczen és munkatársai megalkották a Family Relations Test komputerizált verzióját (CFRT). Az adaptáció a holland Nijmegen Family Relations Test (Nijmegen Családi Kapcsolatok Teszt) elméleti háttérét és szerkezetét veszi alapul (2 dimenzió, 6 skála, 67 item).

A számítógépes változatban megjelenik [Anthony és Bene \(1957\)](#) eredeti elképzelése: a gyerekek különböző sziluettek közül választhatnak egy anya- és egy apafigurát (egyszülős család esetén egyet), melyek mellett egy-egy hőmérőszertű ábrán – melynek egyik végén az „igen”, a másik végén a „nem” szó szerepel – tudják az egér segítségével jelölni az adott állításra vonatkozó választ. A Likert-skálával szemben ez a megoldás biztosítja a válaszok pontosabb megadásának lehetőségét. A tesztfelvétel nem igényel biztos olvasási készségeket, a program egyik funkciója, hogy felolvassa az állításokat. A CFRT pszichometriai mutatóit egy 404 fős, 8 és 13 év közötti gyermekekből álló mintán vizsgálták. A teszt reliabilitását a McDonald-féle ómega koefficienssel mérték, melynek értéke az alskálák esetében 0,71 és 0,86 közé esett, a sérülékenységi skála kivételével, melynek koefficiense csak 0,57 volt. A teszt-reteszt korreláció értéke az apával való kapcsolat esetén magasabb volt ($r = 0,71$), mint az anyával való kapcsolatra vonatkozóan ($r = 0,67$). A megerősítő faktorelemzéssel a 6 skálás modell 4 skálája között magas korrelációt találtak (0,9 fölötti), így a szerzők az indonéz verzióhoz hasonlóan a kétfaktoros változatot ajánlják (kontroll és támogatás faktorok). 2018-ban a kérdőív német nyelvű változata is megjelent ([Schürmann, 2018](#)).

A nemzetközi vizsgálati tapasztalatok különböző összefüggéseket tártak fel az FRT-vel kapcsolatban. A lengyel adaptációja során a szerzők a Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ, [Goodman, 2001](#)) és Revised Child Anxiety & Depression Scale (RCADS – Felülvizsgált Gyermekszorongás és -depresszió Skála, [Chorpita, Moffitt és Gray, 2005](#)) mérőeszközökkel vizsgálták a családi kapcsolatok minőségének összefüggését a gyermek depressziós, szorongásos tüneteivel és proszociális viselkedésével. Elemzésük alapján a sérülékenységi skála magasabb mértékű gyermeki depressziós tünettől jár együtt, míg a szülői korlátozás a depressziós és a szorongásos tünetekkel is pozitív korrelációt mutat. Az igazságosság skála negatívan korrelál a depressziós és szorongásos tünetekkel, és pozitív összefüggést mutat a proszociális viselkedéssel. A bizalom, elismerés és érzelmi affektusok skálák negatívan korrelálnak a gyermek depressziós tüneteivel.

Tudomásunk szerint jelenleg nincsen olyan magyar nyelvű mérőeszköz, mely a szülő-gyermek kapcsolatot vizsgálná a gyermek perspektívájából, illetve amely 16 évesnél fiatalabb gyermekek esetében is alkalmazható. Célkitűzésünk tehát az FRT magyar változatának elkészítése és pszichometriai mutatóinak vizsgálata. Kutatásunk további célja a gyermek anyához és apához fűződő kapcsolatának vizsgálata volt az internalizáló és externalizáló tünetekkel, a proszociális viselkedéssel, valamint az életminőséggel összefüggésben.

MÓDSZEREK

Minta

Statisztikai elemzésünket 218 fiatal adatain végeztük el, az életkori átlag 13,92 év ($SD = 2,23$ év) volt. A nemek aránya nem volt kiegyenlített, 131 (60,1%) lány és 87 (39,9%) fiú töltötte ki a kérdőívcsomagunkat. A kitöltők 56,9%-a járt általános iskolába, 31,7% gimnáziumba, 11% szakgimnáziumba, és 0,5% tanult valamilyen szakmát. A kitöltők közel fele (49,5%) a fővárost, 34,9% valamilyen várost, illetve 15,6% valamilyen kisebb települést jelölt meg mint állandó lakóhelyet. A válaszadók 79,8%-a élt együtt mind a két szülőjével, 11,4% élt csupán egyik szülőjével, és 0,9% élt nevelőszülős mozaikcsaládban. A kitöltők édesanyjának 66,9%-a, az édesapának 63,3%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel.

Mérőeszközök

Papíralapú kérdőívcsomagunk tartalmazott egy demográfiai kérdőívet, a Képességek és Nehézségek Kérdőívet (Strengths and Difficulties Questionnaire; SDQ; Goodman, 2001; Birkás, Lakatos, Tóth és Gervai, 2008), a Gyermek Életminőség Skálát (Inventar zur Erfassung der Lebensqualität von Kindern und Jugendlichen – ILK; Mattejat és mtsai, 1998; Kiss, Baji, Mayer, Skultéti, Benák és Vetró, 2007), valamint a Családi Kapcsolatok Tesztet (FRT; Family Relations Test, Oud és Welzen 1989; Skoczen és mtsai, 2015). Online kérdőívcsomagunk ugyanezen mérőeszközöket tartalmazta a Képességek és Nehézségek Kérdőív kivételével.

A demográfiai kérdőívben rákérdeztünk a kitöltő gyermek nemére, életkorára, szülei legmagasabb iskolai végzettségére, oktatási intézményének típusára, lakóhelyére, illetve arra, hogy milyen rokonokkal lakik egy háztartásban.

A Képességek és Nehézségek Kérdőív önbeszámolón alapuló változatát alkalmaztuk a pszichopatológiai tünetek felmérésére (Strengths and Difficulties Questionnaire; SDQ; Goodman, 2001; Birkás, Lakatos, Tóth és Gervai, 2008), mely a gyermek mentális jóllétét érintő nehézségekre és erősségekre fókuszáló eszköz. A kitöltés során egy háromfokú Likert-skálán értékelték a gyermekek, hogy az állítások mennyire jellemzőek rájuk (0 = nem, 1 = kissé, 2 = teljesen). A kérdőívet 5 alskála alkotja, mindegyik 5 tételből áll. Az összesített problémapontszámot alkotó négy skálát (érzelmi tünetek, kortárskapcsolati problémák, viselkedési problémák, hiperaktivitás-figyelemzavar) két nagyobb kategóriába osztva a viselkedési problémák és hiperaktivitás skálák által alkotott externalizáló, és az érzelmi tünetek és kortárskapcsolati problémák skálákból álló internalizáló viselkedés skálákat kaptuk. A magasabb pontszám több tünetet jelez. Az ötödik skála az erősségeket mérő proszociális viselkedés skála. A magasabb pontszám jobb proszociális készségeket jelez. A magyar változat pszichometriai mutatóiról Birkás és munkatársai számolnak be (2008). Mintánkon a skálák belső konzisztenciája elfogadhatónak, illetve jónak bizonyult (Cronbach α : 0,63–0,75).

A gyermek szubjektív életminőségét a Gyermek Életminőség Skála (Inventar zur Erfassung der Lebensqualität von Kindern und Jugendlichen; ILK; Mattejat és mtsai, 1998; Kiss és mtsai, 2007) kérdőívvel vizsgáltuk, melynek 7 tétele az életminőség különböző területeit vizsgálja (intézmény, család, szabadidő eltöltése, önállóság, testi egészség, mentális jóllét, globális értékelés). Az eredeti, német változatban a kérdéseket négyfokú Likert-skálán (1 = nagyon jó, 5 = inkább rossz) válaszolják meg a résztvevők, a magasabb pontszám így alacsonyabb életminőséget jelez. A könnyebb érthetőség kedvéért a skálát elemzésünkhöz megfordítottuk, így a magasabb pontszám jobb életminőséget jelez. Az életminőséggel összefüggő vizsgálatoknál a hét tétel összpontszámából számított értékkel dolgoztunk. Az ILK első tételét, a szülővel való kapcsolat kérdését kettészedtük („Milyen a kapcsolatod édesanyáddal?”, „Milyen a kapcsolatod édesapáddal?”) a szülővel való kapcsolat globális becslésének vizsgálatához. Az eredeti skála pszichometriai mutatói (Mattejat és mtsai, 1998) és a magyar változat megbízhatósága és érvényessége (Kiss és mtsai, 2007) megfelelőnek bizonyult. Mintánkon a mérőeszköz belső konzisztenciája jónak bizonyult (Cronbach α = 0,71).

Vizsgálati eljárás

A kérdőív magyar változatát visszafordításos módszerrel készítettük el Ilona Skoczen, Johan H. L. Oud és Kai Welzen engedélyével és közreműködésével. A vizsgálathoz az adatokat kétféle módon gyűjtöttük. A 10–14 éves korosztálynak egy papíralapú kérdőívcsomagot állítottunk

össze, amelyet három budapesti és egy vidéki iskolába juttattunk el. A gyermekek a kérdőívet osztályfőnöki óra keretében töltötték ki, majd zárt borítékban adták vissza a pedagógusnak. A 14–18 éves korosztály számára pedig elkészítettük a kérdőívcsomag online változatát, melyet ismerős pedagógusok segítségével juttattunk el a megfelelő korosztálynak.

Statisztikai elemzés terve

Az FRT faktoriális validitását először megerősítő, majd pedig feltáró faktorelemzéssel vizsgáltuk. A skálák belső konzisztenciájának jellemzésére a Cronbach- α mutatót használtuk. A kérdőív konstruktváliditásának vizsgálatához logisztikus regresszioelemzést alkalmaztunk, ahol a kérdőívcsomag a gyermek anyával és apával való kapcsolatára vonatkozó kérdéseit vontuk be az elemzésbe. Mivel a gyermekek nagy része (anyai = 76,5%, apai = 64,2%) nagyon jónak ítélte a szülővel való kapcsolatát, ezt a két változót dichotomizáltuk, és a nagyon jó (=1) választ adókat hasonlítottuk össze az összevont többi kategóriával (=0). A Családi Kapcsolatok Teszt skáláinak összefüggését a gyermek pszichopatológiai tüneteivel (externalizáló és internalizáló tünetek), illetve a proszociális viselkedésével többszörös lineáris regresszioelemzéssel vizsgáltuk, külön elemezve a gyermek édesanyjával és édesapjával való kapcsolatát. A gyermek önbeszámolóján alapuló életminőség kapcsolatát az FRT négy skálájával szintén többszörös lineáris regresszioelemzéssel vizsgáltuk, külön az anyával és az apával való kapcsolatra nézve. Hálózatelemzéssel (Williams, 2021) is vizsgáltuk az anyai és apai skálák és az életminőség kapcsolatát, ehhez a JASP statisztikai programcsomagot használtuk (JASP Team, 2023).

Etikai vonatkozások

Kutatásunkat az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Kutatásetikai Bizottsága engedélyének birtokában kezdtük el. Az iskolaigazgatóktól és a szülőktől tájékozott beleegyező nyilatkozatokat kértünk, a kérdőívet kitöltő gyerekek és fiatalok szintén tájékozott beleegyezésüket adták, az online változatnál a szülők passzív beleegyezését kértük. A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim volt, a gyerekek és serdülők bármikor megszakíthatták a kitöltést.

EREDMÉNYEK

A kérdőív belső struktúrája

Első lépésben megerősítő faktorelemzést végeztünk kérdőívünk belső struktúrájának feltérképezése céljából. Az elemzés szerint adataink nem illeszkedtek az eredeti hatfaktoros modellre (anyai tételekre: CFI = 0,631; SRMR = 0,084; RMSEA = 0,071 [0,069–0,075], apai tételekre: CFI = 0,676; SRMR = 0,095; RMSEA = 0,072 [0,069–0,075]). Sem a hibatagok kovarianciájának a modifikációs indexek alapján történő hozzáadásával, sem a rosszul ülő tételek eltávolításával nem volt megfelelően javítható az illeszkedés ($\chi^2 = 1165$, $df = 766$, $p < 0,001$, CFI = 0,744, TLI = 0,721, RMSEA = 0,051 [90% CI 0,049–0,057]).

Továbbá az igazságosság és a sérülékenység faktor belső megbízhatósága sem volt javítható (Cronbach- $\alpha < 0,6$), az anyai mintán a McDonald-féle ómega koefficiens 0,496 volt, ami az alacsony Cronbach alfa mellett szintén azt támasztja alá, hogy magyar mintán az eredeti

faktorszerkezet ezen tételei nem alkotnak egy alskálát. Az apai változat esetében a McDonald-féle ómega koefficiens 0,477 volt, ami szintén erre utal.

Adataink a kérdőív indonéz és lengyel változatában felvetett kétfaktoros modellre sem illeszkedtek (anyai tételeken: CFI = 0,622; SRMR = 0,088; RMSEA = 0,072 [0,069–0,075], apai tételekre: CFI = 0,651; SRMR = 0,103; RMSEA = 0,071 [0,071–0,077]).

Második lépésként feltáró faktorelemzést végeztünk az anyai tételeken. Elsőként 18, egynél nagyobb sajátértékkel (1,01–16,68) rendelkező faktort azonosított az elemzés, mely a teljes variancia 56,16%-át magyarázta. Több lépésben töröltük azokat a tételeket, amelyek alacsony kommunalitást (<0,25) mutattak, amelyek egy faktorra sem töltöttek 0,4-nél nagyobb faktorsúllyal, illetve magas keresztöltést mutattak. A végső modell 24 tétele négy faktorba (sajátértékek: 7,19–14,3) csoportosult, melyek a teljes variancia 45,31%-át magyarázták.

Következő lépésként az anyai mintán kapott faktorstruktúra érvényességét megerősítő faktorelemzéssel ellenőriztük az apai adatokon (1. táblázat). Az 57-es és 62-es tételtől meg kellett válnunk, mert nagyon magas keresztöltésekkel rendelkeztek, így a modell az apai tételeken jó illeszkedést mutatott ($\chi^2 [200] = 324, p < 0,001$; $\chi^2/df = 1,62$; CFI = 0,934; SRMR = 0,058; RMSEA = 0,055 [0,043–0,065]). Utolsó lépésként ellenőriztük az anyai mintán a változások hatását, ezért a korábbi feltáró faktorelemzésünkéből kivettük az 57-es és 62-es tételeket. Mivel a modell megfelelőnek bizonyult, kialakult a kérdőív végső, négyfaktoros, 22 tételű változata (1. táblázat).

Két skála elnevezését (elismerés, affektusok) megtartottuk, a bizalom esetében azonban változtatnunk kellett, mert az összes olyan tétel, amely közvetlenül a bizalom fogalmához köthető (pl. „Hozzá fordulok, ha aggódom valami miatt”), a faktorelemzés során kiesett, a bent maradt négy tétel pedig inkább a szülő és gyermek hasonló szemléletére vonatkozik, így a skálánkat hasonló gondolkodás névre kereszteltük. A korlátozás esetében szintén szükségét éreztük a változtatásnak, mert a bent maradt tételek inkább az autoriter szülői magatartásra vonatkoznak, míg a kiesett elemek között megjelent a szégyen („Szégyenkezik miattam”), illetve az aggodalom („Szerintem túl sokat aggódik miattam”) is, ezért a skála a korlátozás/autoritás nevet kapta.

Az FRT alskálák belső megbízhatósága, leíró adatai

Az eredmények alapján a kérdőívünk belső konzisztenciája megfelelőnek bizonyult, az alskálák jó, illetve nagyon jó homogenitással rendelkeztek (2. táblázat). A kérdőívünk megbízhatóságát támasztotta továbbá alá az, hogy az item-totál korrelációk és a skálák interkorrelációinak eredményei is megfelelőek voltak (3. táblázat).

A skálák összefüggése a demográfiai változókkal

A demográfiai tényezők hatásának vizsgálata során megnéztük, hogy van-e szignifikáns különbség a fiúk és a lányok között az FRT skáláin elért pontszámokban, illetve hogy található-e összefüggés az életkor és a kérdőív pontszámai között. Továbbá megvizsgáltuk, hogy van-e jelentős különbség a felsőfokú végzettséggel rendelkező apák vagy anyák és a legfeljebb középfokú végzettséggel rendelkező szülők gyermekeinek pontszámai között.

A nemek közötti különbségek vizsgálatának eredményeként a fiúk ($M = 14,19, SD = 4,33$) szignifikánsan magasabb pontszámot értek el, mint a lányok ($M = 12,97, SD = 4,18$) az anyai affektusokat mérő skálán ($t[200] = 2,02, p = 0,05$). A hasonló gondolkodást vizsgáló skálákon

1. táblázat. A Családi Kapcsolatok Teszt feltáró faktorelemzésének eredményei az anyai mintán

	Faktortöltés				Kommunalitás
	1	2	3	4	
Elismerés (5 item)					
7. Sokszor mondja, hogy jól csinállok valamit.	0,638				0,522
29. Gyakran elégedetten néz rám.	0,688				0,556
38. Büszke rám.	0,768				0,667
43. Szüksége van rám.	0,423	0,352			0,336
55. Elégedett velem.	0,747				0,663
Affektusok (7 item)					
15. Szeretném, ha mindig velem lenne.		0,443			0,334
24. Szeretem, ha megpuszil engem.		0,631			0,478
32. Néha nagyon nagy szükségem van rá.	0,306	0,565			0,462
40. Szeret bolondozni velem.		0,432			0,281
53. Szeretek együtt aludni vele.		0,606			0,371
58. Szívesen segít nekem este készülni a lefekvéshez.		0,453			0,270
67. Szeretek vele időt tölteni.	0,356	0,589			0,615
Hasonló gondolkodás (4 item)					
14. Gyakran ugyanúgy gondolkodunk.			0,787		0,696
16. Ugyanazokat az embereket szeretjük.		0,332	0,418		0,357
30. Ugyanazok a dolgok tetszenek nekünk.			0,682		0,541
61. Nagyon sok mindenről ugyanazt gondoljuk.			0,789		0,765
Korlátozás/autoritás (6 item)					
13. Azt gondolja, hogy felfújom a dolgokat.				0,501	0,255
17. Gyakran parancsolgat nekem.				0,573	0,469
23. Néha félek, hogy mérges lesz.				0,450	0,310
31. Mindig megmondja, hogy mit csináljak.				0,595	0,382
52. Makacsnak tart engem.				0,553	0,332
56. Félek, hogy valamit rosszul csinállok, amikor vele vagyok.				0,576	0,371
Sajátérték	6,68	2,38	1,59	1,43	
%-a a teljes varianciának	13,17	12,25	10,77	9,42	
Teljes variancia %				45,61	

Megjegyzések: $N = 2017$. Módszer: Feltáró faktorelemzés (Principal axis factoring, varimax forgatás).

mind az anyai, mind pedig az apai válaszokban szignifikáns különbség mutatkozott: az anyára vonatkozó válaszok esetében ($t[209] = -2,08, p = 0,04$) a lányok ($M = 14,20, SD = 4,33$) szignifikánsan magasabb pontszámot értek el, mint a fiúk ($M = 10,04, SD = 3,91$). Az apákra

2. táblázat. A Családi Kapcsolatok Teszt magyar változatának leíró adatai, itemanalízisének, valamint reliabilitásvizsgálatának eredményei

Itemek	Korrigált item-totál korrelációk	Cronbach-alfa	Átlag	Szórás
7. E	0,64/0,61	0,83/0,84	1,81/1,60	0,81/0,83
29. E	0,64/0,63			
38. E	0,75/0,70			
43. E	0,45/0,60			
55. E	0,73/0,42			
15. A	0,49/0,57	0,78/0,83	13,53/24,46	4,27/6,82
24. A	0,58/0,62			
32. A	0,53/0,58			
40. A	0,48/0,56			
53. A	0,49/0,53			
58. A	0,46/0,54	0,83/0,86	13,75/13,52	4,00/4,27
67. A	0,63/0,68			
14. H.	0,71/0,74			
16. H	0,50/0,59			
30. H	0,67/0,70			
61. H	0,77/0,79	0,72/0,71	15,44/15,38	5,20/5,17
13. K	0,40/0,37			
17. K	0,50/0,50			
23. K	0,39/0,45			
31. K	0,51/0,54			
52. K	0,45/0,36			
56. K	0,51/0,44			

Megjegyzések: N = 217. E: Elismerés, A: Affektusok, H: Hasonló gondolkodás, K: Korlátozás/autoritás. Az első érték az anyai, a második érték az apai adatokra vonatkozik.

3. táblázat. A Családi Kapcsolatok Teszt skáláinak interkorrelációi anyai és apai mintán

Skálák	Affektusok	Hasonló gondolkodás	Korlátozás/autoritás
Elismerés	0,51**/0,66**	0,46**/0,51**	−0,31**/−0,18**
Affektusok	–	0,54**/0,57**	−0,18**/−0,10
Hasonló gondolkodás	–	–	−0,25**/−0,17*
Korlátozás/Autoritás	–	–	–

Megjegyzések: N = 217. Az első helyen szereplő Pearson-féle korrelációs együttható az anyai, a második az apai mintára vonatkozik. * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

vonatkozó válaszok alapján ($t[200] = 2,02, p = 0,05$) a fiúk ($M = 14,20, SD = 4,33$) érték el szignifikánsan magasabb pontszámot a lányokkal szemben ($M = 12,97, SD = 4,18$).

Pearson-féle korrelációval vizsgáltuk az életkornak a szülői viselkedés különböző aspektusaival való összefüggését. Negatív irányú közepes mértékű korrelációt találtunk a kor és az apai affektusok ($r = -0,37, p < 0,001$) között.

Az édesanyák és édesapák legmagasabb iskolai végzettsége szerint két csoportra osztottuk a résztvevőket, egyik csoportba a felsőfokú végzettségű szülő gyermekei, másik csoportba a legfeljebb

középfokú végzettséggel rendelkező szülő gyermekei kerültek. A különbséget anyák és apák végzettsége alapján külön-külön, független mintás t-próbákkal vizsgáltuk. Szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a középfokú végzettséggel rendelkező apák gyermekei ($M = 17,05$, $SD = 4,89$) a felsőfokú végzettséggel rendelkezők gyermekeihez képest ($M = 14,94$, $SD = 5,18$) a korlátozás/autoritás skálán ($t[191] = -2,55$, $p = 0,01$). Ugyanúgy szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei ($M = 16,78$, $SD = 5,48$) a felsőfokú végzettséggel rendelkezők gyermekeihez képest ($M = 15,02$, $SD = 5,08$) a korlátozás/autoritás skálán ($t[201] = -2,19$, $p = 0,03$).

A kérdőív konstruktumvaliditása

A konstruktumvaliditás teszteléséhez a Családi Kapcsolatok Teszt alskálái és a szülővel való kapcsolat globális becslésének összefüggéseit vizsgáltuk. Az eredmények alapján a prediktor változók közül mind az anyai, mind pedig az apai minta esetében a hasonló gondolkodás és az affektusok pozitív, a korlátozás/autoritás skálák esetében pedig negatív szignifikáns összefüggés jelentkezett az anyával és apával való nagyon jó kapcsolattal mint kimeneti változóval (4. és 5. táblázat).

4. táblázat. A Családi Kapcsolat Teszt skálák pontszáma, valamint az anyával való kapcsolat globális becslésének összefüggései logisztikus regresszió vizsgálat alapján

Függő változó: anyával való kapcsolat globális becslése (1 = nagyon jó, 0 = egyéb)	B	S.E.	Wald	df	p	OR	95%-os konfidenciaintervallum
Elismerés	0,39	0,23	2,97	1	0,085	1,48	0,95 2,30
Affektusok	0,93	0,24	15,40	1	<0,001	2,52	1,59 4,00
Hasonló gondolkodás	0,68	0,22	9,59	1	0,002	1,98	1,29 3,05
Korlátozás/autoritás	-0,56	0,20	8,05	1	0,005	0,57	0,39 0,84

Hosmer–Lemeshow-teszt: $\chi^2 [8, N = 213] = 7,14$, $p = 0,52$; Cox & Snell $R^2 = 0,34$; Nagelkerke $R^2 = 0,48$.
Megjegyzések: $N = 217$. OR: esélyhányados, B: nem standardizált együttható.

5. táblázat. A Családi Kapcsolat Teszt skálák pontszáma, valamint az apával való kapcsolat globális becslésének összefüggései logisztikus regresszió vizsgálat alapján

Függő változó: apával való kapcsolat globális becslése (1 = nagyon jó, 0 = egyéb)	B	S.E.	Wald	df	p	OR	95%-os konfidenciaintervallum
Elismerés	0,47	0,26	3,39	1	0,066	1,60	0,97 2,65
Affektusok	0,91	0,28	10,56	1	0,001	2,48	1,44 4,30
Hasonló gondolkodás	0,91	0,23	15,17	1	<0,001	2,48	1,57 3,91
Korlátozás/autoritás	-0,45	0,20	4,90	1	0,027	0,64	0,43 0,95

Hosmer–Lemeshow-teszt: $\chi^2 [8, N = 204] = 5,07$, $p = 0,75$; Cox & Snell $R^2 = 0,56$; Nagelkerke $R^2 = 0,77$.
Megjegyzések: $N = 217$. OR: esélyhányados, B: nem standardizált együttható. S.E.: a regressziós együttható standard hibája.

A családi kapcsolatok minőségének összefüggései az externalizáló, internalizáló tünetekkel és a gyermek életminőségével

Kutatásunk során a családi kapcsolatok minőségét a gyermek által mutatott externalizáló és internalizáló tünetekkel, valamint az életminőséggel összefüggésben is vizsgáltuk. Többszörös lineáris regresszióelemzést végeztünk a négy FRT alskálával mint független változókkal, valamint az SDQ alskálákkal és az ILK összpontszámmal mint kimenetekkel. Az anyai és az apai skálákkal külön végeztük el az elemzéseket Enter módszerrel. Az elemzéseket megelőzően ellenőriztük a skálák ferdeségét, csúcosságát, és ahol szükséges volt, transzformációt végeztünk. A prediktorok között nem állt fenn erős korreláció, a reziduálisok függetlenségének megvizsgálásához a Durbin–Watson-tesztet alkalmaztuk. A multikollinearitást a means of tolerance ($TOL < 0,10$) és a variance in-flation factorral ($VIF > 10$), míg a kiugró értékeket (outlierek) a Cook's távolsággal ellenőriztük (< 1).

Függő változóként a gyermek externalizáló tüneteit választva a regresszióelemzés alapján a modell szignifikánsnak bizonyult mind az anyai ($F[4,110] = 4,53, p = 0,002, R^2 = 0,14$), mind az apai ($F[4,107] = 7,27, p < 0,001, R^2 = 0,21$) FRT skálák esetén. A legerősebb összefüggése az apai ($\beta = 0,33, p = 0,001$) és anyai korlátozásnak ($\beta = 0,26, p = 0,01$), valamint az apához hasonló gondolkodásnak ($\beta = 0,22, p = 0,03$) volt az externalizáló tünetek súlyosságával. Az anyához való hasonló gondolkodás ($\beta = -0,08, p = 0,41$), az anyai elismerés ($\beta = -0,19, p = 0,06$) és az anyai affektusok ($\beta = 0,12, p = 0,22$) skálák nem mutattak szignifikáns kapcsolatot a függő változóval. Az apai skálák esetén az externalizáló tünetek szignifikáns összefüggést mutattak az apai hasonló gondolkodás és az apai korlátozás skálákkal. Az elismerés ($\beta = -0,09, p = 0,39$) és az affektusok ($\beta = 0,13, p = 0,24$) hatása nem volt szignifikáns.

Az internalizáló tünetek vizsgálata során a felállított modell szignifikáns összefüggést mutatott az anyai ($F[4,110] = 3,49, p = 0,01, R^2 = 0,11$) és apai ($F[4,107] = 5,93, p < 0,001, R^2 = 0,18$) magatartásformák esetén. Jelentős hatást csupán az apai korlátozás ($\beta = 0,23, p = 0,02$) gyakorol az internalizáló tünetek előfordulására. Az anyai ($\beta = -0,10, p = 0,33$) és apai ($\beta = -0,16, p = 0,11$) hasonló gondolkodás, az anyai ($\beta = -0,02, p = 0,87$) és apai ($\beta = 0,07, p = 0,49$) affektusok és az anyai ($\beta = -0,28, p = 0,07$) és apai ($\beta = -0,20, p = 0,08$) elismerés, továbbá az anyai korlátozás ($\beta = 0,016, p = 0,11$) hatásai nem voltak szignifikánsak. A regresszióelemzés eredményeit a [6. táblázat](#) ismerteti.

Lineáris regresszióelemzéssel vizsgáltuk az SDQ proszociális magatartás skálán elért pontszám, mint függő változó, és az FRT anyai alskálák közötti összefüggést. A modell az anyák szülői viselkedését ($F[4,110] = 5,23, p = 0,001, R^2 = 0,16$) vizsgálva szignifikánsnak bizonyult, bár szignifikáns összefüggést csak az anyai elismerés skála mutatott a függő változóval ($\beta = 0,21, p = 0,03$). Hasonlóan, az FRT apai skálákat vizsgálva a modell szignifikánsnak bizonyult ($F[4,107] = 4,11, p = 0,004, R^2 = 0,13$), azonban jelentős mértékű hatást semelyik FRT alskála sem gyakorolt a proszociális magatartásra (egyes változók hatását a [7. számú táblázat](#) mutatja).

Többszörös lineáris regresszióelemzéssel vizsgáltuk az FRT skálák és az ILK skála összpontszámának a kapcsolatát ([8. táblázat](#)). Az anyával való kapcsolat vizsgálat szerint a modell szignifikáns ($F[4,176] = 12,86, p < 0,001, R^2 = 0,23$) összefüggést tárt fel a gyermeki jóllét és az anyai elismerés ($\beta = 0,29, p = 0,001$), illetve hasonló gondolkodás ($\beta = 0,25, p = 0,002$) között. Az apával való kapcsolatot vizsgálva a felállított modell szignifikánsnak bizonyult ($F[4,166] = 17,14, p < 0,001, R^2 = 0,29$). Az ILK pontszámmal szignifikáns összefüggést az

6. táblázat. A Családi Kapcsolatok Teszt faktorainak összefüggése a Képességek és Nehézségek Kérdőív externalizáló és internalizáló problémák pontszámaival

Függő változó: SDQ externalizáló problémák	Anyai		Apai	
	β	p	β	p
FRT korlátozás/autoritás	0,19	0,04	0,25	0,01
FRT affektusok	0,13	0,16	0,14	0,14
FRT elismerés	−0,20	0,04	−0,15	0,13
FRT hasonló gondolkodás	−0,16	0,84	−0,27	0,01
Modell	$F(4,137) = 6,10$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,15$		$F(4,133) = 8,69$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,21$	
Függő változó: SDQ internalizáló problémák	Anyai		Apai	
	β	p	β	p
FRT korlátozás/autoritás	0,16	0,09	0,25	0,04
FRT affektusok	0,04	0,64	0,09	0,33
FRT elismerés	−0,22	0,02	−0,23	0,03
FRT hasonló gondolkodás	−0,13	0,15	−0,16	0,08
Modell	$F(4,137) = 5,77$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,14$		$F(4,133) = 7,92$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,19$	

Megjegyzések: $N = 147$. SDQ: Képességek és Nehézségek Kérdőív. FRT: Családi Kapcsolatok Teszt. β : standardizált regressziós koefficiens a végső modellből.

7. táblázat. Az FRT faktorainak összefüggése az SDQ proszociális magatartás skála pontszámával

Függő változó: SDQ proszociális magatartás	Anyai		Apai	
	β	p	β	p
FRT korlátozás/autoritás	0,05	0,62	−0,01	0,96
FRT affektusok	0,09	0,36	0,18	0,08
FRT elismerés	0,20	0,05	0,14	0,19
FRT hasonló gondolkodás	0,12	0,23	0,05	0,58
Modell	$F(4,176) = 3,20$, $p = 0,02$, $R^2 = 0,09$		$F(4,133) = 3,62$, $p = 0,01$, $R^2 = 0,10$	

Megjegyzések: $N = 147$. SDQ: Képességek és Nehézségek Kérdőív. FRT: Családi Kapcsolatok Teszt. β : standardizált regressziós koefficiens a végső modellből.

elismerés ($\beta = 0,28$, $p = 0,001$), a hasonló gondolkodás ($\beta = 0,27$, $p = 0,001$) és a korlátozás ($\beta = 0,23$, $p = 0,001$) skálák mutattak. Az eredeti ILK skálát az elemzéshez megfordítottuk.

Az elemzéseket az eredeti hat faktorra mint független változóval is megismételtük, az eredményeket összevetettük. A hatfaktoros megoldások mind az SDQ alskálák, mind az ILK varianciájából valamelyest többet magyaráztak az apai és az anyai skálák esetében is, de ez a különbség nem volt számottevő (lásd az 1. melléklet táblázatait). Fontos viszont kiemelni, hogy az SDQ proszocialitás alskálát a négyfaktoros szerkezetből csak az anyai affektusok és az anyai elismerés prediktálta. Ezzel szemben az eredeti hatfaktoros megoldásból csak az anyai elismerés bizonyult szignifikáns prediktornak, magasabb pontszám magasabb proszocialitást prediktált. Az apai

8. táblázat. Az FRT faktorainak összefüggése az ILK skála pontszámával

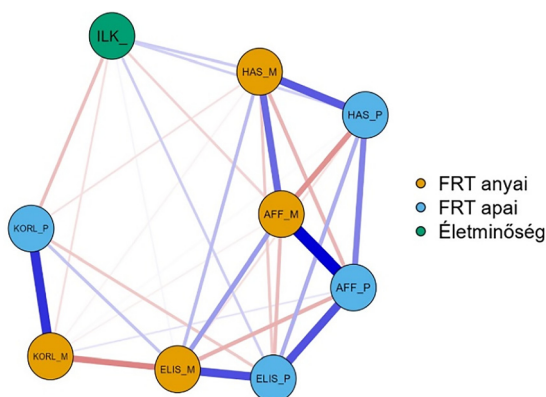
Függő változó: ILK életminőség	Anyára vonatkozó kitöltés		Apára vonatkozó kitöltés	
	β	p	β	p
FRT autoriter viselkedés	−0,12	0,13	−0,23	<0,001
FRT érzelmi melegség	−0,10	0,23	−0,05	0,53
FRT elismerés	0,29	0,01	0,28	<0,001
FRT hasonló gondolkodás	0,25	0,02	0,27	<0,001
Modell	$F(4,176) = 12,86, p < 0,001, R^2 = 0,23$		$F(4,166) = 17,14, p < 0,001, R^2 = 0,29$	

Megjegyzések: N = 147. ILK: Életminőség Skála. FRT: Családi Kapcsolatok Teszt. β : standardizált regressziós koefficiens a végső modellből.

skálák esetében csak az új négyfaktoros megoldásunk affektusok alskálája predikálta a proszocialitást, míg az eredeti változat alskálái nem bizonyultak szignifikáns prediktornak. Az internalizáló tünetek esetében csak a négyfaktoros szerkezet anyai elismerés alskálája jósolt be alacsonyabb szintű internalizáló tüneteket, az eredeti hat faktor esetében a modell nem volt szignifikáns. Továbbá a négyfaktoros megoldásunk apai skálái közül a korlátozás skálája magasabb szintű internalizáló tüneteket prediktált, míg az eredeti apai skálák közül a sérülékenység és a bizalom (négyfaktoros szerkezetben hasonló gondolkodás) is szignifikáns bejósolói voltak a gyermek internalizáló tüneteinek, előbbi növelte, míg utóbbi csökkentette a tünetek szintjét. Az externalizáló tüneteket sem a hatfaktoros, sem a négyfaktoros anyai skálák nem prediktálták. Ezzel szemben az apai skálák közül a négyfaktoros szerkezet korlátozás és hasonló gondolkodás skálái is szignifikáns prediktoroknak bizonyultak, az eredeti hatfaktoros szerkezet alskálái közül csak az apai igazságosság csökkentette a gyermek externalizáló tüneteit. A gyermek életminőségét egyik alskálája sem prediktálta az eredeti hatfaktoros anyai factorszerkezetnek, míg a négyfaktoros megoldás anyai elismerés és anyához hasonló gondolkodás alskálái is jobb életminőséggel jártak együtt. A négyfaktoros megoldás alskálái közül az apai korlátozás csökkentette, míg az apához hasonló gondolkodás növelte a gyermek életminőségét, az eredeti factorszerkezet alskálái közül pedig az apai sérülékenység csökkentette, míg az apai bizalom növelte a gyermek életminőségét. Összességében az eredeti hat faktor magyarázó ereje nem volt jobb, mint a feltárá faktorelemzés eredményeképp meghatározott négy faktor.

Végül hálózatelemzéssel (Williams, 2021) vizgáltuk az anyai és apai skálák és az életminőség kapcsolatát, ehhez a JASP statisztikai programcsomagot használtuk (JASP Team, 2023). A gráf csúcsai az FRT alskálákat és az ILK összpontszámot reprezentálták, míg az élek a közöttük lévő kapcsolatokat (parciális korrelációk). A gráf 9 csúcsból és 33 súlyozott nem-nulla élből állt. Mivel a potenciális nem-nulla élek száma 36, ezért a gráf sűrűsége nagykn mondható (1. ábra). A központiség mutatói (Robinaugh, Millner és McNally, 2016) alapján az anyai és apai affektusok alskálák a gráf legnagyobb hatással bíró csúcsai. A megfelelő apai és anyai skálák között szignifikáns pozitív kapcsolatot találtunk. Mind az apai, mind az anyai skálák esetében az elismerés, affektusok és hasonló gondolkodás alskálák egymással szoros pozitív összefüggést mutattak, míg a kontroll/autoritás alskálák ezektől kissé távolabb estek, és az elismerés skálákkal való negatív élükön keresztül kapcsolódtak a mások három alskálához. Az ILK skála összpontszámát

1. ábra. Az FRT alskálák és az ILK hálózata

Megjegyzés: $N = 218$. FRT: Családi Kapcsolatok Teszt. ELIS_M: anyai elismerés alskála. ELIS_P: apai elismerés alskála. AFF_M: anyai affektusok alskála. AFF_P: apai affektusok alskála. HAS_M: anyai hasonló gondolkodás alskála. HAS_P: apai hasonló gondolkodás alskála. KOR_M: anyai korlátozás/autoritás alskála. KOR_P: apai korlátozás/autoritás alskála. ILK: Gyermek Életminőség Skála. Az élek parciális korrelációkat jeleznek, a kék élek pozitív, a piros élek negatív kapcsolatra utalnak.

reprezentáló csúcs a legerősebb kapcsolatot az apai korlátozás alskálával és az anyai bizalom alskálával mutatta, de szoros összefüggést mutatott az anyai affektusok és az apai elismerés alskálával is.

MEGBESZÉLÉS

A családi kapcsolatok minősége jelentős szerepet játszik a gyermekek pszichés fejlődésében, emiatt a szülő-gyermek kapcsolat vizsgálata fontos a klinikumban és a kutatásokban is. A szülő-gyermek kapcsolat minősége környezeti rizikótényezője az internalizáló és externalizáló zavaroknak, ezt az összefüggést számos tanulmány igazolta (Mathijssen és mtsai, 1998; Delsing és mtsai, 2005; Lansford és mtsai, 2014; Edwards és Hans, 2015; Franz és McKinney, 2018; Rose és mtsai, 2018). Német és angol nyelvterületen több objektív eszköz áll rendelkezésre és van jelen a gyakorlatban családi kapcsolatok mérésére (Oud és Welzen, 1989; Krohne és Pulsack, 1995; Gehring, 1998; Remschmidt és Mattejat, 1999; Zimmermann és Scheuerer-Englisch, 2003; Hommers, 2009; Titze és mtsai, 2010; Fitriana, 2011; Skatsche és mtsai, 2013; Skoczen és mtsai, 2015; Schürmann, 2018). Mind a klinikai pszichológiai munkában, családterápiás vonatkozásban, mind pedig az igazságügyi pszichológia területén, különösen a polgárjogi perekben fontos lenne az objektív mérőeszközök alkalmazása (Salzgeber, 2015; Zumbach és mtsai, 2020), de hazánkban sajnos kevés empirikus eljáráshoz tudnak nyúlni a szakemberek (Magyar Igazságügyi Szakmai Kamara, 2020).

A számos mérőeszköz közül a Family Relations Testet (Skoczen és mtsai, 2015) választottuk ki hazai adaptációra, mert egy elterjedt, szabadon használható és jó pszichometriai mutatókkal rendelkező mérőeszköznek bizonyult. Az FRT több szempontból hasonlít a Kovács és munkatársai (2021) által validált FRQ-ra. Mindkét eszköz a szülő-gyermek kapcsolat minőségét

térképezi fel a gyermek perspektívájából, és külön vizsgálja az anyához és apához fűződő kapcsolat minőségét. Fontos különbség azonban, hogy míg az FRQ 16 éves kortól alkalmazható, és retrospektív módon vizsgálja a szülő-gyermek kapcsolat jellemzőit, az FRT az aktuális állapotot méri fel, és már 10 éves kortól alkalmazható. Továbbá az FRT egy széles körben használt, számos nyelvre lefordított mérőeszköz. Ezzel szemben az FRQ kínai és magyar nyelven létezik, használatához kevesebb tapasztalat fűződik. A két kérdőív alskálái valamelyest átfedő konstruktumokat vizsgálnak, de azért lényeges eltéréseket is mutatnak. Az FRT korlátozás skála leginkább az FRQ dominancia dimenziójához hasonló. Az FRT affektusok skála Stierlin kötődésemelélete alapján a gyermek kötődését vizsgálja, így az FRQ kötődés dimenziójához hasonló. Az FRT elismerés és bizalom skálák vizsgálják, hogy a gyermek szeretve érzi magát, és elismerik, ami leginkább az FRQ bátorítás és szabadság skálájához köthető. Az FRQ bántalmazás dimenziója nem jelenik meg az FRT-ben. Az említett dimenziók közötti hasonlóságok alapos megismeréséhez egy részletes elemzés szükséges, melyre azonban jelen kutatás keretei között nem adódott lehetőség. Összességében a FRT és az FRQ különböző életkori mintán alkalmazhatóak, részben átfedő, de fontos különbségekkel jellemezhető konstruktumokat mérnek. Mivel mind a két mérőeszköz magyar változata viszonylag új, így klinikai és egészséges mintán való alkalmazhatóságukról további vizsgálatok szükségesek.

Adatainkon az FRT eredeti, hatfaktoros struktúrája nem illeszkedett. A sérülékenységi és igazságosság alskálák megbízhatósági mutatói 0,60-os érték alatt maradtak, valamint a két skálához tartozó tételek a feltáró faktoranalízis során sem tudtak egységes faktorokat alkotni. Ez az eredmény valamennyire összhangban áll a lengyel (Skoczen és mtsai, 2015) (valamint az Oud és Welzen- [1989] féle eredeti) vizsgálat eredményeivel, ahol a sérülékenységi alskála belső megbízhatósága nem volt megfelelő (anyai = 0,57, apai = 0,56). Az igazságosság alskála ugyan jó (anya = 0,71, apai = 0,74) belső megbízhatósággal rendelkezett, a többi alskála értékeihez képest ez alacsonyabbnak mutatkozott.

Feltáró faktorelemzéssel a kérdőív négyfaktoros, 22 tételű változatát alakítottuk ki, amely mind az anyai, mind az apai mintán megfelelő strukturális validitással rendelkezett. Az eredmények alapján a kérdőívünk belső konzisztenciája megfelelőnek bizonyult, az alskálák jó, illetve nagyon jó homogenitással rendelkeztek. A kérdőívünk megbízhatóságát támasztja továbbá alá az, hogy az item-totál korrelációk és a skálák interkorrelációinak eredményei is megfelelőnek bizonyultak.

Pearson-féle korrelációval vizsgáltuk az életkor és a FRT négy apai és anyai skálán elért eredményeket. Egyedül egy negatív irányú, közepes erősségű szignifikáns kapcsolatot találtunk az életkor és az apai affektusok tekintetében.

A kérdőív konstruktumvaliditásának vizsgálata alapján kijelenthető, hogy a Családi Kapcsolatok Teszt magyar változata egy érvényes eszköz lehet a gyermek anyával és apával való kapcsolatának megítélésére.

A gyermek pszichopatológiai tüneteinek és életminőségének vizsgálata során az életminőséggel kapcsolatban mindkét szülő esetében hasonló hatásokat mutattak az eredmények, míg az externalizáló és internalizáló tünetek esetében hasonló és különböző szülői tényezőket is azonosítottunk. Az életminőséggel az anyai és apai elismerés, az anyához és apához való hasonló gondolkodás mutatott jelentős mértékű pozitív összefüggést. Ez az eredmény konvergencia a szakirodalom több kutatásával (Shucksmith, Hendry és Glendinning, 1995; Newland, 2015), melyek egységesen állítják, hogy a pozitív szülői viselkedés, a szülői elfogadás és a megfelelő mértékű szülői kontroll pozitívan hat a gyermek életminőségére.

Az apai korlátozás rizikófaktoraként, míg az anyai elismerés univerzális protektív faktorként jelenik meg kutatásunkban. Bögels és Phares (2007) és Lansford és munkatársai (2014) következtetéséhez hasonlóan eredményeink szerint a magasabb autoritással jellemezhető szülők gyermekei nagyobb eséllyel mutatnak externalizáló és internalizáló tüneteket. A szülői elismerés protektív hatására (a gyermeki pszichopatológiával szemben) Miller-Slough és Dunsmore (2016) kutatása hívja fel a figyelmet. Ugyanakkor az anyák és az apák különböző módon fejezik ki elfogadásukat a gyermek felé (Gallarin és Alonso-Arbiol, 2012), így eredményeink alapján lehetséges, hogy az anyák hatékonyabban kommunikálják elismerésüket. A világos ok-okozati mechanizmusokról nehéz bizonyítékokon alapuló következtetéseket levonni (Barker, Iles és Ramchandani, 2017), így további vizsgálatok szükségesek az anyai és apai hatásban mutatkozó különbségek pontosabb feltárására. Az anyai elismerés a gyermek proszociális képességeivel mutatott szignifikáns összefüggést, ami Padilla-Walker és Christensen (2011) kutatási eredményeivel konvergens. Az anyai korlátozás és az apai hasonló gondolkodás az externalizáló, az apai elismerés az internalizáló tünetekre nézve lehet specifikus rizikó/protektív tényező, melyek egyedi szerepének megismerése további vizsgálatokat kíván.

Kutatásunk arra utal, hogy a szülő-gyermek kapcsolat jelentős tényező lehet a gyermekkori pszichopatológiai tünetek kialakulásában és fennmaradásában, és módosításuk ilyen módon fontos szerepet játszhat az internalizáló és externalizáló viselkedés hatékony kezelésében, és az életminőség javításában is.

LIMITÁCIÓK ÉS JAVASLATOK TOVÁBBI VIZSGÁLATOKRA

Fontos megemlíteni, hogy vizsgálatunkat nem klinikai mintán végeztük, az eredmények alapján a kérdőívcsomagot kitöltő gyermekek és fiatalok túlnyomó többsége szüleivel való kapcsolatát jónak, illetve nagyon jónak ítélte meg. További korlátozó tényező, hogy a gyermekek válaszait esetleg befolyásolhatta a szociális kíváncsiság, mely szerint nem szívesen tüntetik fel szüleiket rossz fényben. Keresztmetszeti vizsgálatunkban csupán összefüggéseket tudtunk feltárni, ok-okozati kapcsolatok igazolására ez az elrendezés nem volt alkalmas. A családi kapcsolatok és a gyermek mentális jólléte közötti összefüggés kétirányú lehet (Delsing és mtsai, 2005), ennek vizsgálata csak hosszmetsetben lehetséges.

Kérdőívünk érvényességét tehát a továbbiakban érdemes lenne egy reprezentatív, illetve klinikai mintán és az igazságügyi szakértői pszichológia területéről származó mintán is megvizsgálni, kiterjesztve a kérdéseket a nevelőszülőkre és más gondozókra is. A konvergens validitás vizsgálatára viselkedésmegfigyeléssel, több információforrás bevonásával, valamint strukturált interjúk felvételével kerülne sor.

KONKLÚZIÓ

Összességében eredményeink arra utalnak, hogy a Családi Kapcsolatok Teszt magyar változata egy érvényes és megbízható mérőeszköz a gyermek szüleivel való kapcsolatának mérésére nem klinikai mintán, mely megfelelő kiindulási alapot biztosít a további vizsgálatok számára. Alkalmazását ajánljuk mind a kutatásban, mind a klinikai, családterápiás és igazságügyi gyakorlatban.

Szerzőként nyilatkozunk, hogy a kutatás összes adatához hozzáférésünk volt, a szerzőknek nincsenek a cikk megírásával, illetve tartalmával kapcsolatban érdekeltségeik.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetet mondunk a kérdőív fordításában nyújtott segítségéért Tamás Róbertnek, valamint Beregszászy Ilona, Czifra Zsuzsanna, Fehér Bernadett és Székely András pedagógusoknak a kérdőívek felvételében való közreműködésükért.

IRODALOM

- Anthony, E. J., & Bene, E. (1957). A technique for objective assessment of the child's family relationships. *British Journal of Psychiatry*, 103(432), 541–555. <https://doi.org/10.1192/bjp.103.432.541>.
- Barker, B., Iles, J. E., & Ramchandani, P. G. (2017). Fathers, fathering and child psychopathology. *Current Opinion in Psychology*, 15, 87–92. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.015>.
- Birkás E., Lakatos K., Tóth I., & Gervai J. (2008). Gyermekkori viselkedési problémák felismerésének lehetőségei rövid kérdőívekkel I: A Strengths and Difficulties questionnaire magyar változata. *Psychiatria Hungarica*, 23(5), 358–365.
- Bögels, S., & Phares, V. (2007). Fathers' role in the etiology, prevention and treatment of child anxiety: A review and new model. *Clinical Psychology Review*, 28, 539–558. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2007.07.011>.
- Böszörményi-Nagy, I., & Spark, G. M. (1984). *Invisible loyalties: Reciprocity in intergenerational family therapy*. New York: Brunner & Mazel.
- Chen, L., Xu, K., Fu, L., Xu, S., Gao, Q., & Wang, W. (2015). Development of a structure-validated family relationship questionnaire (FRQ) with Chinese university students. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 79(3), 232–254. <https://doi.org/10.1521/bumc.2015.79.3.232>.
- Chorpita, B. F., Moffitt, C., & Gray, J. (2005). Psychometric properties of the revised child anxiety and depression scale in a clinical sample. *Behaviour Research and Therapy*, 43, 309–322.
- Delsing, M. J. M. H., Oud, J. H. L., & De Bruyn, E. E. J. (2005). Influences between family relationships and adolescent problem behavior. *European Journal of Psychological Assessment*, 21(4), 226–231. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.21.4.226>.
- Edwards, R. C., & Hans, S. L. (2015). Infant risk factors associated with internalizing, externalizing, and co-occurring behavior problems in young children. *Developmental Psychology*, 51(4), 489–499. <https://doi.org/10.1037/a0038800>.
- Fitriana, E. (2011). *Confirmatory factor analysis of the Bandung family relation test: A simulation study comparing ML, DWLS, and WLS estimation*. Nijmegen: Radboud University Nijmegen.
- Franz, A. O., & McKinney, C. (2018). Parental and child psychopathology: Moderated mediation by gender and parent–child relationship quality. *Child Psychiatry & Human Development*, 49, 843–852. <https://doi.org/10.1007/s10578-018-0801-0>.
- Gallarín, M., & Alonso-Arbiol, I. (2012). Parenting practices, parental attachment and aggressiveness in adolescence: A predictive model. *Journal of Adolescence*, 35(6), 1601–1610. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.07.002>.
- Gehring, T. M. (1998). *Familiensystemtest (FAST). Manual*. Göttingen: Beltz Test. GmbH.

- Gehring, T. M. (2010). *Family system test (FAST) kézikönyv*. Budapest: OS Hungary Tesztfejlesztő.
- Goodman, R. (2001). Psychometric properties of the Strengths and Difficulties questionnaire. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(11), 1337–1345. <https://doi.org/10.1097/00004583-200111000-00015>.
- Hommers, W. (2009). *Sorge- und Umgangsrechtliche Testbatterie (SURT)*. Bern: Huber.
- JASP Team (2023). *JASP (Version 0.17.3) Computer software*.
- Kiss E., Baji I., Mayer L., Skultéti D., Benák I., & Vetró Á. (2007). Életminőség kérdőív validitása és pszichometriai jellemzői magyar gyermekpopuláción. *Psychiatria Hungarica*, 22(1), 33–42.
- Kovács, D. Cs., Mészáros, V., Tanyi, Zs., Jakubovits, E., Smohai, M., Hübner, A., ... Kövi Zs. (2021). Hungarian version of the family relationship questionnaire (FRQ). *Interpersona*, 15(1), 36–54. <https://doi.org/10.5964/ijpr.4609>.
- Krohne, H. W., & Pulsack, A. (1995). *Das Erziehungsstil-Inventar (ESI)*. Göttingen: Beltz Test.
- Lansford, J. E., Laird, R. D., Pettit, G. S., Bates, J. E., & Dodge, K. A. (2014). Mothers' and fathers' autonomy-relevant parenting: Longitudinal links with adolescents' externalizing and internalizing behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 43, 1877–1889. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-0079-2>.
- Llorca, A., Richaud M. C., & Malonda, E. (2017). Parenting styles, prosocial, and aggressive behavior: The role of emotions in offender and non-offender adolescents. *Frontiers in Psychology*, 8(1246). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01246>.
- Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara (2020). *Módszertani levél az igazságügyi klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológia egyes vizsgálatairól*. Letöltve: 2021. 08. 03-án: https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/download/d/04/b2000/MISZK%20M%C3%B3dszertani%20lev%C3%A9l%205_2020.pdf.
- Mathijssen, J. J. P., Koot, H. M., Verhulst, F. C., De Bruyn E. E. J., & Oud, J. H. L. (1998). The relationship between mutual family relations and child psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 39(4), 477–487. <https://doi.org/10.1017/S0021963098002388>.
- Mattejat, F., Jungmann, J., Meusers, M., Moik, C., Nölkel, P., Schaff, C., Scholz, M., Schmidt, M. H., & Remschmidt, H. (1998). Das Inventar zur Erfassung der Lebensqualität bei Kindern und Jugendlichen (ILK) – Eine Pilotstudie. *Zeitschrift für Kinder- und Jugendpsychiatrie und Psychotherapie*, 26(3), 174–182.
- Miller-Slough, R. L., & Dunsmore, J. C. (2016). Parent and friend emotion socialization in adolescence: Associations with psychological adjustment. *Adolescent Research Review*, 1, 287–305. <https://doi.org/10.1007/s40894-016-0026-z>.
- Newland, L. A. (2015). Family well-being, parenting, and child well-being: Pathways to healthy adjustment. *Clinical Psychologist*, 19(1), 3–14. <https://doi.org/10.1111/cp.12059>.
- Oud, J. H. L., & Welzen, K. (1989). *De Nijmeegse Gezinsrelatie Test: kinderversie [The Nijmegen family relations test: Childversion]*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Padilla-Walker, L. M., & Christensen, K. J. (2011). Empathy and self-regulation as mediators between parenting and adolescents' prosocial behavior toward strangers, friends, and family. *Journal of Research on Adolescence*, 21(3), 545–551. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00695.x>.
- Parkin, A. (2001). The bene-anthony family relations test revisited: Directions in the assessment of children's perceptions of family relations. *British Journal of Medical Psychology*, 74(3), 323–349. <https://doi.org/10.1348/000711201161019>.
- Remschmidt, H., & Mattejat, F. (1999). *Der familien-Identifikations-Test (FIT): Manual*. Göttingen: Hogrefe.
- Robinaugh, D. J., Millner, A. J., & McNally, R. J. (2016). Identifying highly influential nodes in the complicated grief network. *Journal of Abnormal Psychology*, 125, 747–757.

- Rose, J., Roman, N., Mwaba, K., & Ismail K. (2018). The relationship between parenting and internalizing behaviours of children: A systematic review. *Early Child Development and Care*, 188(10), 1468–1486. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1269762>.
- Salzgeber, J. (2015). *Familienpsychologische Gutachten. Rechtliche Vorgaben und sachverständiges Vorgehen*. München: C. H. Beck.
- Schürmann, S. (2018). *FRT-KJ. Deutschsprachige Adaptation für Kinder und Jugendliche des Family Relations Test: Children's Version (FRT-C) von Eva Bene und James Anthony*. Göttingen: Hogrefe.
- Shucksmith, J., Hendry, L. B., & Glendinning, A. (1995). Models of parenting: Implications for adolescent well-being within different types of family contexts. *Journal of Adolescence*, 18, 253–270. <https://doi.org/10.1006/jado.1995.1018>.
- Skatsche, R., Buchegger, M., Schulter, G., & Papousek, I. (2013). *Strukturiertes Interview zur Erfassung der Kind-Eltern-Interaktion (SKEI). Ein Verfahren zur Diagnostik der emotionalen Beziehung im familienrechtlichen Kontext*. Weiterentwicklung des Parent Attachment Structured Interview (PASI) von Samuel Roll, Julianne Lockwood & Elizabeth J. Roll. Bern: Huber.
- Skoczen, I., Ciecuch, J., Oud, J. H. L., & Welzen, K. (2015). Development and validation of the computerized family relations test for children. *Frontiers in Psychology*, 6(1687), 1–9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01687>.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent–adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Adolescent Research*, 11, 1–19. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.00001>.
- Stierlin, H. (1978). *Delegation und Familie*. Frankfurt: Suhrkamp Verlag.
- Strachan, A., Lund, M. E., & Garcia, J. A. (2010). Assessing children's perceptions of family relationships: An interactive instrument for use in custody disputes. *Journal of Child Custody*, 7(3), 192–216. <https://doi.org/10.1080/15379418.2010.512236>.
- Titze, K., Wiefel, A., Assheuer, J., Biermann, M., Führer, D., Riezler, B., & Lehmkuhl, U. (2010). *Der Elternbildfragebogen für Kinder- und Jugendliche (EBF-KJ)*. Ergebnisse zur Reliabilität und Validität, Göttingen: Hogrefe.
- Valerio, C., & Beck, C. J. (2017). Testing in child custody evaluations: An overview of issues and uses. *Journal of Child Custody*, 14(4), 260–280. <https://doi.org/10.1080/15379418.2017.1401970>.
- Williams, D. R. (2021). Bayesian estimation for Gaussian graphical models: Structure learning, predictability, and network comparisons. *Multivariate Behavioral Research*, 56(2), 336–352.
- Zimmermann, P., & Scheuerer-Engelisch, H. (2003). Das Bindungsinterview für die Späte Kindheit (BISK): Leitfragen und Skalenauswertung. In Scheuerer-Engelisch, H., Suess, G. J., & Pfeifer, W. K. (Hrsg.), *Wege zur Sicherheit. Bindungswissen in Diagnostik und Intervention* (pp. 241–276). Gießen: Psychosozial.
- Zumbach, J., Lübbehüsen, B., Volbert, R., & Wetzels, P. (2020). *Psychologische Diagnostik in familienrechtlichen Verfahren*. Göttingen: Hogrefe.

1. melléklet

M1. táblázat. Lineáris regresszióelemzés az SDQ Proszocialitás skála kimenettel (*N* = 105)

Modell	R^2	F	p	Durbin– Watson	Cook’s távolság	Prediktorok	β	t	p	TOL	VIF
Anyai skálák											
Négy anyai skála	0,17	4,99	0,001	0,89	0–0,14	Korlátozás	0,08	0,84	0,40	0,86	1,16
						Affektusok	0,24	2,34	0,02	0,81	1,24
						Elismerés	0,24	2,32	0,02	0,81	1,23
						Hasonló	0,09	0,90	0,37	0,78	1,29
						gondolkodás					
Hat anyai skála	0,24	5,14	<0,001	1,05	0–0,09	Korlátozás	0,14	1,17	0,25	0,53	1,91
						Affektusok	0,06	0,47	0,64	0,45	2,20
						Sérülékenység	–0,03	–0,26	0,79	0,64	1,57
						Igazságosság	0,19	1,51	0,13	0,50	2,01
						Elismerés	0,27	2,19	0,03	0,51	1,95
						Bizalom	0,16	1,17	0,25	0,41	2,43
Apai skálák											
Négy apai skála	0,11	3,14	0,02	0,75	0–0,14	Korlátozás	0,01	0,08	0,94	0,86	1,16
						Affektusok	0,27	2,53	0,01	0,82	1,23
						Elismerés	0,14	1,29	0,20	0,81	1,24
						Hasonló	0,01	0,07	0,95	0,82	1,22
						gondolkodás					
Hat apai skála	0,18	3,64	0,003	0,79	0–0,25	Korlátozás	0,01	0,07	0,94	0,51	1,98
						Affektusok	0,15	1,09	0,28	0,44	2,27
						Sérülékenység	0,16	1,38	0,17	0,60	1,68
						Igazságosság	0,22	1,73	0,09	0,53	1,89
						Elismerés	0,08	0,51	0,61	0,36	2,76
						Bizalom	–0,01	–0,04	0,97	0,39	2,54

M2. táblázat. Lineáris regresszióelemzés az SDQ Internalizáló tünetek kimenettel (N = 105)

Modell	R ²	F	p	Durbin-Watson	Cook's távolság	Prediktorok	β	t	p	TOL	VIF
Anyai skálák											
Négy anyai skála	0,15	4,31	<0,001	2,01	0–0,90	Korlátozás	0,15	1,50	0,14	0,86	1,16
						Affektusok	0,01	–0,02	0,98	0,81	1,24
						Elismerés	–0,21	–2,00	0,05	0,81	1,23
						Hasonló gondolkodás	–0,17	–1,58	0,12	0,78	1,29
Hat anyai skála	0,18	3,49	<0,001	1,90	0–0,80	Korlátozás	0,25	1,98	0,05	0,53	1,91
						Affektusok	–0,06	–0,46	0,64	0,45	2,20
						Sérülékenység	0,21	1,84	0,07	0,64	1,57
						Igazságosság	0,20	1,52	0,13	0,50	2,01
						Elismerés	–0,10	–0,80	0,43	0,51	1,95
Apai skálák	0,19	5,99	<0,001	2,03	0–0,11	Bizalom	–0,25	–1,75	0,08	0,41	2,43
						Korlátozás	0,25	2,60	0,01	0,86	1,16
						Affektusok	0,01	0,06	0,95	0,82	1,23
						Elismerés	–0,17	–1,69	0,09	0,81	1,24
						Hasonló gondolkodás	–0,19	–1,87	0,06	0,82	1,22
						Korlátozás	0,11	0,91	0,37	0,51	1,98
Hat apai skála	0,25	5,42	<0,001	2,06	0–0,13	Affektusok	–0,13	–0,96	0,34	0,44	2,27
						Sérülékenység	0,35	3,08	<0,001	0,60	1,68
						Igazságosság	–0,01	–0,05	0,96	0,53	1,89
						Elismerés	–0,05	–0,32	0,75	0,36	2,76
						Bizalom	–0,31	–2,18	0,03	0,39	2,54

M3. táblázat. Lineáris regresszióelemzés az SDQ Externalizáló tünetek kimenettel ($N = 105$)

Modell	R^2	F	p	Durbin– Watson	Cook's távolság	Prediktorok	β	t	p	TOL	VIF
Anyai skálák											
Négy anyai skála	0,13	3,65	0,008	2,07	0–0,07	Korlátozás	0,19	1,92	0,06	0,86	1,16
						Affektusok	0,12	1,18	0,24	0,81	1,24
						Elismerés	−0,18	−1,74	0,09	0,81	1,23
						Hasonló gondolkodás	−0,15	−1,44	0,15	0,78	1,29
						Hat anyai skála	0,17	3,21	0,006	2,07	0–0,8
Affektusok	0,08	0,57	0,57	0,45	2,20						
Sérülékenység	0,10	0,83	0,41	0,64	1,57						
Igazságosság	−0,15	−1,13	0,26	0,50	2,01						
Elismerés	0,01	0,01	1	0,51	1,95						
Bizalom	−0,12	−0,83	0,41	0,41	2,43						
Apai skálák											
Négy apai skála	0,2	6,17	<0,001	2,08	0–0,1	Korlátozás	0,29	3,02	<0,001	0,86	1,16
						Affektusok	0,10	0,97	0,33	0,82	1,23
						Elismerés	−0,11	−1,08	0,28	0,81	1,24
						Hasonló gondolkodás	−0,23	−2,35	0,02	0,82	1,22
						Hat apai skála	0,27	6,09	<0,001	2,20	0–0,8
Affektusok	0,22	1,72	0,09	0,33	3,03						
Sérülékenység	0,07	0,78	0,43	0,66	1,52						
Igazságosság	−0,24	−2,21	0,03	0,46	2,20						
Elismerés	−0,12	−0,88	0,38	0,33	3,07						
Bizalom	−0,25	−1,96	0,05	0,34	2,98						

M4. táblázat. Lineáris regresszióelemzés az ILK skála kimenettel (*N* = 174)

Modell	<i>R</i> ²	<i>F</i>	<i>p</i>	Durbin– Watson	Cook’s távolság	Prediktorok	β	<i>t</i>	<i>p</i>	TOL	VIF
Anyai skálák											
Négy anyai skála	0,25	13,85	<0,001	0,47	0–0,09	Korlátozás	–0,14	1,85	0,07	0,79	1,26
						Affektusok	–0,05	0,61	0,54	0,71	1,41
						Elismerés	0,27	–3,40	<0,001	0,73	1,37
						Hasonló gondolkodás	0,27	–3,38	<0,001	0,68	1,47
Hat anyai skála	0,25	9,23	<0,001	0,45	0–0,06	Korlátozás	–0,18	1,79	0,08	0,47	2,13
						Affektusok	–0,07	0,66	0,51	0,38	2,66
						Sérülékenység	–0,17	2,08	0,04	0,68	1,47
						Igazságosság	–0,04	0,43	0,67	0,44	2,25
						Elismerés	0,03	–0,33	0,74	0,42	2,40
						Bizalom	0,44	–3,96	<0,001	0,36	2,80
Apai skálák											
Négy apai skála	0,28	16,41	<0,001	0,56	0–0,09	Korlátozás	–0,24	3,49	<0,001	0,88	1,13
						Affektusok	–0,06	0,71	0,48	0,52	1,91
						Elismerés	0,24	–2,69	0,01	0,52	1,93
						Hasonló gondolkodás	0,26	–3,26	<0,001	0,66	1,52
Hat apai skála	0,32	13,01	<0,001	0,58	0–0,12	Korlátozás	–0,14	1,57	0,12	0,53	1,88
						Affektusok	–0,09	0,76	0,45	0,33	3,03
						Sérülékenység	–0,24	2,98	<0,001	0,66	1,52
						Igazságosság	0,07	–0,71	0,48	0,46	2,20
						Elismerés	0,18	–1,60	0,11	0,33	3,07
						Bizalom	0,38	–3,48	<0,001	0,34	2,98

Hungarian Version of Family Relations Test (H-FRT) – Development and Psychometric Characteristics

Zsófia Karlócai, Adél Jersele, Brigitta Szabó and Mónika Miklósi

Background and aims: The quality of family relationships has great importance in the development and mental health of the child. Numerous questionnaires are available abroad on this subject. One of these is the Family Relations Test (FRT), which assesses the quality of the relationship with the mother and father from the child’s perspective. Our study aimed to construct and analyze the factorial validity of the Hungarian version of the FRT and to examine the child’s relationship with his/her parents with internalizing and externalizing symptoms, prosocial behavior and quality of life. *Method:* Our research was conducted on a non-clinical sample, analyzing data from young people aged 10–18 years (*N* = 217) using confirmatory and exploratory factor analysis. In addition to the FRT, the paper-based or online questionnaire package included a short demographic questionnaire, the Inventory for Measuring Quality of Life in Children and Adolescents (ILK) and the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *Results:* Confirmatory factor

analysis showed that our data did not fit the original six-factor model or the two-factor model proposed in further research. Exploratory factor analysis identified four factors (eigenvalues 1.43–6.68), which together explained 45.61% of the variance (affection, similar thinking, acknowledgment, restrictiveness). Concerning the quality of life, maternal and paternal acknowledgment, similar thinking and restrictiveness ($F[4,175] = 14,01, p < 0,001, R^2 = 0,24, F[4,166] = 17,14, p < 0,001, R^2 = 0,29$, respectively) showed significant results, externalizing symptoms were affected by maternal acknowledgment, maternal and paternal restrictiveness and similar thinking to father ($F[4,137] = 6,10, p < 0,001, R^2 = 0,15, F[4,133] = 8,69, p < 0,001, R^2 = 0,21$, respectively) and maternal and paternal acknowledgment and paternal restrictiveness played a role for internalizing symptoms ($F[4,137] = 5,768, p < 0,001, R^2 = 0,144, F[4,133] = 7,921, p < 0,001, R^2 = 0,19$, respectively). *Discussion:* The Hungarian version of the Family Relations Test was found to be a reliable and valid measure of family relationships from the perspective of the child.

KEYWORDS

Family Relations Test (FRT), factor analysis, psychopathology, quality of life, prosocial behavior

Open Access nyilatkozat. A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)

